

naše vezi

JUNIJ 2018

INTERNA IZDAJA, št. 75

ZDCIV SLOVENIJE, Dunajska 129, 1000 Ljubljana

Poštnina plačana pri pošti 1102

**ZVEZA DRUŠTEV
CIVILNIH
INVALIDOV VOJN
SLOVENIJE**

*Med potjo po nebu se sonce je vnelo,
ko tiho, počasi v zaton je drselo,
in tam je povsem in za vedno zgorelo.
V soju poslednjem nebo je žarelo.*

Jelka Luk Novakovič

naše vezi

VSEBINA 75. ŠTEVILKE

aktualno

- 3 srečanje civilnih invalidov vojn slovenije
- 4 srečanje vojnih invalidov slovenije
- 6 partizanska bolnišnica zalesje
- 7 skrb za ranjence v 1. svetovni vojni

gradili so naša društva

- 10 jože simšič
- 11 franc vehovar

iz naših društev

- 12 spremembe v vi dolejske
- 12 obletnica bojev za severno mejo
- 13 tekmovalje v spomin na osamosvajanje
- 15 civ iz maribora v pomurju
- 15 aktivnosti v mdciv celje
- 16 civ iz ljubljane na potep po gorenjski
- 16 notranjci na izletu
- 17 tri razstave skupine nagelj

naše zgodbe

- 18 jaz, tu, zdaj
- 18 rešitev je

poskrbimo zase

- 19 pirati v črevesju

šport

- 20 osamljenost in šport
- 22 športne igre civ
- 22 športna prvenstva vi
- 23 športne igre vi

Izdajanje glasila omogoča
Fundacija za financiranje
invalidskih in humanitarnih
organizacij Slovenije.

IZDAJATELJA:

Zveza društev vojnih invalidov Slovenije in Zveza društev
civilnih invalidov vojn Slovenije

UREDNIŠTVO:

ZDCIV SLOVENIJE, Dunajska 129, 1000 Ljubljana,
tel.: 01/ 56 53 802, 01/ 56 53 803

GLAVNA UREDNICA:

Aleksandra Kerin-Kovač

ČLANI UREDNIŠKEGA ODBORA:

Vladimir Pegan, Bojan Černjak, Janez Štrbenc,
Andreja Rožič, Olga Skender

OBLIKOVANJE: Zavod Lupa design

TISK: ITAGRAF d.o.o.

Drage bralke in dragi bralci!

Mednarodni dnevi so poskus nevladnih in drugih organizacij, da ne le v ožji javnosti, ampak na svetovni ravni izpostavijo določeno problematiko, v upanju, da bo zavedanje o neki težavi prineslo javno razpravo in posledično rešitve in dobro prakso. 15. junija tako zaznamujemo mednarodni dan boja proti nasilju nad starejšimi.

Gre za resno temo, ki je vseprisotna, a o njej žal premalo govorimo in predvsem ne dovolj natančno. Kolegica novinarka, ki je o tej temi pisala članek za enega od osrednjih medijev, mi je potarjala, da so organizacije, ki so po svojem poslanstvu zavezane skrbi za starejše, pri govoru o tej temi zelo previdne, nespecifične in omahljive. Priznavajo obstoj problema, a se zdi, da omahujejo pri tem, kako jasno in predvsem natančno (beri: s primeri) ga izpostaviti.

In prav to je glavna težava. Nasilje nad starejšimi je pogosto skrito in neprijavljeno, posebej ker so tisti, ki nasilje na človekom izvajajo, pogosto njegovi najbližji. Otroci, vnuki ali partnerji. Redkeje, a tudi, pa zaposleni v zdravstvu in socialni oskrbi. Prav zaradi tega žrtve nasilja občutijo nekakšen sram, pogosto menijo, da so same krive, da so slabo vzgojile/poskrbele za svoje otroke, tolažijo se s tem, da je razlog za nasilje kopica skrbi, ki jih ima nasilnež in krivijo sebe zaradi lastne nezmožnosti, da bi poskrbeli zase. Za vsakega posameznika je hudo, ko ne zmore več skrbeti zase, ko je prešibek, da bi poskrbel za osnovne stvari in čuti, da je breme tistemu, ki je zanj po črki zakona dolžan poskrbeti. Zato mnogi kljub doživljanju nasilja in zlorabe pogosto tiho trpijo in molčijo. Tudi zaradi strahu, da razen nasilneža ne bo več nikogar, ki bi zanje poskrbel. Poleg fizične zlorabe in zanemarjanja je velik del zlorabe starejših tudi odvzem pravice do urejanja lastne finančne situacije (beri: poberejo jim ves denar) in odločanja o sebi in bivanju (preselitev proti njihovi volji).

Težava nasilja nad starejšimi je večplastna. Jasno je, da je treba imeti do nasilja ničelno toleranco, nasilneža odstraniti in ustrezno kaznovati. A prav molčanje in skrivanje nasilja razkrivata globljo problematiko, ki je, da mnogi starostniki, ko oslabijo in ne zmorejo več popolnoma v vsem skrbeti zase (si skuhati, poskrbeti za ustrezno higieno in ustrezne bivanjske razmere), nimajo dovolj sredstev, da bi si lahko privoščili ustrezno pomoč. Dokler je starostnik še pri močeh, je njegovo bivanje kljub morda nizkim dohodkom še lahko ustrezno in kakovostno, potem pa za kakovostno življenje potrebuje več pomoči, kot na primer: čistilko, ki poskrbi za čistočo stanovanja, dostavo obrokov, negovalko, ki poma-ga pri higieni ... Za to pa so potrebna denarna sredstva, ki jih večina starostnikov/upokojencev nima na razpolago v zadostni meri.

In v tem vidim drugo plast nasilja nad starejšimi. Poskrbeti bi bilo treba, da bi imeli vsi možnost ustrezne pomoči na domu, in bi tisti, ki se ne želijo preseliti k sorodnikom ali oditi v dom (ali si ga sami ne morejo privoščiti – to pa je posebna tema, za kdaj drugič), starost preživeli z vso podporo, ki jo potrebujejo za človeka vredno življenje. In potem jih morda ne bi bilo strah, da bodo koga užalili, če se bodo pritožili, in da jih bo oseba, ki zanje skrbi, zapustila in »odvrгла« v kraj, kamor si ne želijo. In bi večkrat spregovorili in se potožili, če kdo z njimi ravna ne-primerno. Tudi pri potomcih bi bilo manj načetih živcev, jeze in zamere, če bi vedeli, da je za njihovega starostnika dobro poskrbljeno, tudi, ko niso prisotni. Žal pri zdajšnjem razmerju plač, pokojnin, socialnih dodatkov in cen omenjenih storitev kaj takšnega še ni mogoče. In tu bi morala oči odpreti država. Lepo poletje vam želim,

Aleksandra K. Kovač
Urednica Naših vezi

Fotografija na naslovnici: Aleksandra K. Kovač
besedilo: Jelka Vuk Novakovič

SREČANJE CIVILNIH INVALIDOV VOJN V TREBNJEM

Civilni invalidi vojn iz vse Slovenije smo se 14. junija 2018 srečali v Trebnjem, da bi počastili naš dan, dan civilnih invalidov vojn Slovenije, ki ga uradno praznujemo 26. junija.

Za dobro voljo na srečanju je poskrbel najbolj prepoznaven obraz in najbolj znano humoristično pero iz dežele pod Gorjanci, interpret humorističnih skečev, avtor besedil za popevke, komedijant, pedagog, ki je otrokom ponudil *»drugačno šolo«*, soustvarjalec oddaje Veseli tobogan, nečak tete Mare, Belokranjec Toni Gašperič. Udeležence je s svojim edinstvenim pripovedovanjem satire in šal nasmejal do solz. Za glasbo, s povabilom na ples je skrbel Jernej Pikel. Udeležence je pozdravil predsednik Zveze društev civilnih invalidov vojn Slovenije Adolf Videnšek. Njegov nagovor je povzet v naslednji stavkih.

S srečanja smo poslali poziv novo izvoljenim parlamentarnim strankam in njihovim poslanskim skupinam, da v novem mandatnem obdobju v državnem zboru zagovarjajo in udeležujejo redno izvajanje posebnega varstva vojnih invalidov, kot je to že določeno v Ustavi Republike Slovenije, v 3. odstavku, v 50. členu in z zakonom o vojnih invalidih (UL 63/95). V koalicijsko pogodbo naj vnesejo določilo *»skrb za redno izvajanje posebnega varstva vojnih veteranov in žrtev vojnega nasilja«*, kar naj postane tudi sestavni del slovenske obrambne strategije, kajti obrambo tvorijo ljudje.

Civilni invalidi vojn Slovenije smo ljudje, ki smo, največkrat kot otroci, v zelo rani mladosti, utrpeli telesne poškodbe zaradi eksplozij odvrženih oz. raztresenih vojaških ubojnih sredstev.

Na srečanju smo najprej izpostavili, da invalidi vojn, kot živi spomeniki vojn, spomeniki človeškega brezumja, ne smemo molčati. Moramo spregovoriti in opozarjati, zaradi nas samih in zaradi zdajšnjih in prihodnjih rodov, kajti teh tragedij nihče ne more razumeti in dojeti, razen tistega, ki je doživel, kakšno nedopovedljivo zlo se zgodi, ko eksplozijsko ubojno sredstvo izvrši nad človekom svoj namen, svoje delovanje. Ne glede to, ali je vojak ali civilist. Še posebej hude psihofizične in travmatske posledice pa so, ko to doživi nezaščiten, nič hudega sluteč otrok ali mladostnik. To očitno še najmanj dojema, ki takšna sredstva načrtujejo, proizvajajo, distribuirajo in s tem služijo nepojmljivo veliko denarja. Zaradi te brezbrižnosti so še toliko bolj odgovorni poškodovanim osebam. V osnovi so to

»pametni« posamezniki, ki se vedno zlijejo z nekimi kolektivnimi subjekti: politiko, strankami, državo ... Po podatkih državne enote za varstvo pred neeksploziranimi ubojnimi sredstvi RS (NUS) je bilo v letu 2017 zbrano 3.299 kosov oz. 9.474,26 kilograma ubojnih sredstev, v letu 2018 pa že 1.183 kosov oz. 2.191,17 kilograma vojaških neeksploziranih ubojnih sredstev na ozemlju Slovenije, ki jih je enota NUS strokovno uničila.

Raztresena vojaška eksplozivna ubojna sredstva po slovenskem ozemlju iz časov 1. in 2. svetovne vojne in osamosvojitvene vojne še vedno pobijajo in pohabljaajo naše civilno prebivalstvo. Ena zadnjih nesreč z zelo hudimi posledicami je bila junija leta 2013, ko je moškemu odtrgalo obe roki, smrtna pa februarja letos, ko je ob eksploziji minometne mine iz 2. svetovne vojne umrl moški.

Ob tem smo na srečanju izrekli priznanje in pohvalo Republiki Sloveniji za ustanovitev in vzdrževanje posebne enote za varstvo pred neeksploziranimi ubojnimi sredstvi.

Vsem prebivalcem Slovenije pa smo izdali razglas, da morajo biti posebej pozorni in previdni, ko ob kakršnikoli priložnosti opazijo ali pridejo v stik z neeksploziranimi sredstvi ali samo sumijo na to. Teh

predmetov naj se ne dotikajo, prostor naj zavarujejo in o tem takoj obvestijo enoto za varstvo in reševanje na telefon 112.

V smislu našega slogana »Nikoli več vojn« pošiljamo javnosti iz našega srečanja stališče: Varstvo – varovanje države in državljanov je ena najpomembnejših vsebin delovanja naše družbe in jo moramo imeti v zavesti tudi pri urejanju ostalih vsebin v družbi – gospodarsko ekonomskih, pravnih, socialnih in podobnih; ob tem pa je nujno razreševanje konfliktov, interesov na dogovorjen način na vseh ravneh od najožje do najširše asociacije, da ne bi prihajalo do oboroženih spopadov – vojn.

Spregovorili smo tudi o izvajanju posebnega varstva vojnih invalidov s strani države, od česar je v največji meri odvisna eksistenca vojnih invalidov. Ugotavljamo, da je v zadnjih 12 letih, od leta 2006, raven tega varstva znižana za okoli 25 odstotkov. To se je zgodilo zaradi neusklajevanja prejemkov, odvzema enomesečnega prejemka in odvzema nekaterih posebnih pomoči za ohranjanje zdravja. Kritični smo do dejstva, da je država v času krize prav vojnim invalidom največ odvzela. Ob tem pa

opozarjamo še na dejstvo, da tiste evropske države, po katerih se želi naša država zgledovati, ne ravna-jo tako, da bi ob iskanju notranjih prihrankov, te poiskale pri vojnih invalidih.

Tako zahtevamo, da Republika Slovenija, zdaj v času gospodarske rasti, vsebinsko in smiselno raven varstva vojnih invalidov čim prej vrne in uskladi z ravni iz leta 2006.

Andreja Rožič

19. SREČANJE VOJNIH INVALIDOV V PODČETRTRKU

Letos so se vojni invalidi, njihovi svojci in prijatelji ter zagovorniki miru, tovarštva in domoljubja, 26. maja 2018, zbrali v Podčetrtku, na že 19. srečanju. Kako veliko vojnim invalidom pomeni vsakoletno srečanje, kaže tudi letošnja udeležba, saj se nam je pridružil tudi najstarejši, 102 leti star član zveze, tovariš Bajc iz Društva vojnih invalidov Celje.

Navzoče sta pozdravila predsednik Društva vojnih invalidov Celje Stane Mele in župan Občine Podčetrtek Peter Misja. Župan je predstavil občino in njene pomembne dosežke. Poudaril je, da sta uspeh in napredek vedno mogoča, če je vsa ekipa predana delu in dobro sodeluje.

Predsednik ZDVIS Janez Podržaj je spomnil na pomembne obletnice, ki jih zaznamujemo v letošnjem letu: 100. obletnico konca prve svetovne vojne in zavarovanja severnih meja z delovanjem generala Maistra, 75-letnico Zbora odposlancev slovenskega naroda in ustanavljanja stacioniranih partizanskih bolnišnic na slovenskih tleh, 50. obletnico ustanovitve Teritorialne obrambe Slovenije

in 10. obletnico delovanja Koordinacije domoljubnih in veteranskih organizacij Slovenije. Poudaril je, da so vsa ta zgodovinska obdobja pomembni mejnik in tudi premik v slovenskem osamosvajanju in pojmovanju domoljubja.

Opozoril je na pričakovanja vojnih invalidov glede povrnitve pravice do zdraviliškega zdravljenja in ureditve usklajevanja odmerne osnove z rastjo ži-

vljenjskih stroškov ter pričakovanja vseh invalidov glede izvajanja zakona o osebni asistenci in zakona o socialnem vključevanju invalidov. Spomnil je tudi na predvolilne obljube strank, da se bodo zavzele za ukinitve zakona o davku na srečke ter za stabilno financiranje invalidskih organizacij. Posebna pozornost je bila na letošnjem srečanju namenjena spominu na pomen partizanskega zdravstva s pričevanjem borca Brkinske čete Alojza Masla. *»Vojni invalidi smo s partizansko saniteto tesno povezani, še posebej tisti, ki so bili deležni nege v partizanskih bolnišnicah«*, je poudaril Janez Podržaj.

Alojz Maslo je kot vodja gradbenega odbora skupaj z domačini z Ostrožnega Brda sodeloval pri izgradnji nove lokacije bolnišnice Zalesje na Borštu. Posebej je izpostavil predanost in človekoljubnost zdravnika Mogameda Gadžijeva in domačink, ki so skrbele za bolnišnico in jo oskrbovale s hrano. Bolnišnica Zalesje je bila rekonstruirana in odprta za javnost 12. maja 2018. *»S tem ostaja naše delo in naš prispevek k osvoboditvi domovine zapisan v zgodovino in mlajšim rodovom v spomin«*, je svoj

nagovor sklenil Maslo.

Z udeležbo so praznik vojnih invalidov počastili predstavniki iz invalidskih, veteranskih in domoljubnih organizacij iz Slovenije in zamejstva, s katerimi zveza dobro sodeluje. Tudi tokrat ni manjkal veličasten mimohod praporov zveze, društev vojnih invalidov ter drugih domoljubnih in veteranskih organizacij.

Kulturni program je obogatil Moški pevski zbor skladatelj Ivanc Šentjur, ki je zapel dobro znane pesmi: Doberdob, Pesem 14. divizije, Slovenec sem, Imel sem ljubi dve, Za mano se ozri in Gozdovi v mesečini. Na tokratnem srečanju je bilo poskrbljeno tudi za smeh in humor z nastopom komičarke Martine Ipša. Obiskovalci pa so se pred uradnim delom srečanja okrepčali z domačo salamo in vinom s kozjansko-bizeljskega okoliša. Prijetno druženje se je končalo s prijetnim klepetom in tudi s plesom, za kar je poskrbel ansambel Kozjanski lumpi.

Andreja Markovič
Foto: Vesna Tripkovič

NA OSTROŽNEM BRDU ODPRLI REKONSTRUIRANO PARTIZANSKO BOLNIŠNICO ZALESJE

V osrčju Brkinov blizu Ostrožnega Brda je med letoma 1943 in 1945 delovala partizanska bolnišnica Zalesje oziroma Za gozdom. V času delovanja naj bi bolnišnica v Zalesju nudila pomoč in zavetje okrog 220 ranjencem in bolnikom, za katere so poleg zdravnika skrbeli tudi vaščani.

Rekonstrukcija Zalesja in ureditev spominske sobe na Ostrožnem Brdu, ki ga je finančno podprla Občina Ilirska Bistrica, temeljita na razpoložljivih pisnih virih in pričevanjih ljudi, ki so v bolnišnici delovali ter njihovih potomcev. Eden od pričevalcev, ki je na slovesnosti ob odprtju nagovoril navzoče, je tudi Alojz Maslo, vojaški vojni invalid in član Zveze društev vojnih invalidov Slovenije. Bil je borec Brkinske čete in je nosilec partizanske spomenice. Po rodu je iz Ostrožnega Brda in je sodeloval pri gradnji bolnišnice. Naselje Ostrožno Brdo so po letu 1918 Italijani preimenovali v Monteforte del Tomavo ali »Utrjen vrh nad reko Reko«, kar sovpada z njegovim karakterjem. Vas je bila namreč med zadnjo vojno krepko na strani slovenskega odporiškega gibanja. Domačin Karlo Maslo je bil poveljnik več partizanskih enot, med drugim tudi Kosovelove brigade. Italijanom je bil trn v peti in so za njegovo glavo ponujali 50 tisoč lir nagrade. Po osvoboditvi je bil proglašen za narodnega heroja.

Ostrožani pa so bili tudi varuhi partizanske bolnišnice Zalesje, ki je bila postavljena po italijanski kaptulaciji novembra leta 1943, in je najprej delovala kar pod šotori v dolini potoka Padež na drugi strani Kozjan, marca naslednje leto pa so jo preselili pod Ostrožno Brdo v gozd Boršt. »Kot predsednik rajonskega odbora OF Prem sem na prehodu v leto 1944, s soglasjem Istrskega odreda postal predsednik gradbenega odbora z nalogo, da skupaj z aktivisti z Ostrožnega Brda poiščemo varnejšo lokacijo in zgradimo novo bolnišnico v Ostroškem Borštu. Bolnico na omenjeni lokaciji je gradila skupina osemnajstih aktivistov iz Ostrožnega Brda,« o gradnji bolnišnice na novi lokaciji pripoveduje Alojz Maslo.

V več barakah je bilo prostora za 22 ranjencev, za huje ranjene pa tudi poseben bunker z operacijsko mizo. Vhod vanj je bil tako ozek, da so nosila skozi kar potisnili. Vodil jo je dr. Mogamed Gadžijev, s partizanskim imenom Mišo. »Prav v času gradnje je na Ostrožno Brdo prišel dr. Gadžijev, ruski ujetnik, ki mu je v Senožecah uspelo pobegniti iz nemškega transporta in je na poti, v hudi zimi s snežnimi meteži z veli-

kimi napori prispel na partizansko javko mojega očeta Franca Masla na Ostrožnem Brdu. Oče je poskrbel, da je dr. Gadžijev varno prišel v štab Istrskega odreda na Prelože. Dr. Mišo, kot smo ga imenovali, je v Istrskem odredu postal vodja zdravstvene službe in vodja bolnišnice v Padežu ter skupaj z rajonskimi in ostroškimi aktivisti sodeloval pri gradnji bolnišnice Zalesje in jo tako tudi poimenoval. Zalesje namreč v ruskem jeziku pomeni »Za gozdom«, se spominja Maslo prihoda zdravnika, ki so ga sprejeli z velikim veseljem, v novi bolnišnici pa je moral začeti skoraj iz nič.

Njegov prvi kirurški poseg je bil več kot improviziran. Ranjenca Antona Jenka iz brkinskih Čelij, ki mu je dumdumka razmesarila nogo, so uspavali kar s kuhinjskim sitom, v katerega so natlačili vato in jo polili z etrom. Za operacijsko mizo so uporabili dva zaboja, za svetlobo je služila karbidovka iz rudnika Vremski Britof, kot kirurški instrument pa sadjarska žaga. Ob operaciji sta se oba bolničarja onesvestila, tako da so morali na pomoč priskočiti kar drugi ranjenci. Da ne bi bilo omedlevic še več, so gledali proč.

Improvizirati pa je moralo tudi drugo bolnišnično osebje. Treba je bilo zagotavljati prehrano za 60 do 70 ljudi. Intendant Jože Petkovšek iz Vrhnik in kuharica Malka Krebelj z Ostrožnega Brda sta bila prava čarovnika. Vsak dan je iz vasi prihajal svež kruh. Za ranjence, ki so izgubili veliko krvi, je bil na razpolago celo teran. Posteljino in obveze so pomagala prati vaška dekleta. Na to je opozoril tudi Alojz Maslo v pozdravnem govoru na 19. srečanju vojnih invalidov: »Za bolnišnico so veliko prispevale žene in dekleta Ostrožnega Brda in Brkinov, ki so morale zaradi odsotnosti moških, ki so se borili proti okupatorju z

orožjem v roki, zemljo orati in obdelovati.»

Vsi skupaj so skrbno pazili na konspiracijo. Barake so bile prekrte z listjem in mahom, vse stopinje so zamaskirali. Pozimi so zakrivali sledi tako da so nanje sejali sneg skozi rešeto. Dim iz kuhinje in peči je bil napeljan pod zemljo in je prihajal na prosto 500 metrov proč skozi več odprtih. Da bi ga bilo čim manj, so kurili le suha drva brez lubja. Kljub temu so Nemci novembra leta 1944 lokacijo bolnice le našli, požgali kuhinjo in ubili enega od borcev, ki je prežgodaj zapustil skrivališče. 17. januarja 1945 so Zalesje priključili k partizanski bolnici Snežnik. Po pričevanju Alojza Masla se je v Zalesju zdravilo okoli 247 ranjencev in bolnikov. Manjšo ali enkratno zdravstveno oskrbo pa je nudila okrog 988 lažjim ranjencem in bolnikom, ki niso bili zapisani v zdravstvenem seznamu bolnice. To je bil neke vrste konspirativni varovalni ukrep, saj bi potrdilo o zdravljenju pri srečanju s sovražno patruljo lahko

pomenilo samo izdajo.

V stari šoli na Ostrožnem Brdu je na ogled sodobna spominska soba z bolnišničnimi predmeti, številnimi fotografijami in opisi, v Zalesju pa so na konkretnih lokacijah na novo postavili tri objekte (partizansko kuhinjo, zemljanko in barako za ranjence), zgrajene po spominih in fotografiji iz časa, ko je tam delovala partizanska bolnišnica.

Andreja Markovič

Viri:

- <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/item/zalesje-ostroška-partizanska-bolnica.html>
- Svobodna beseda, št. 30/2018
- <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:g2Kbd5eJOTEJ:https://www.pokrajinskimuzej-koper.si/si/dogodki/slovesno-odprtje-rekonstrukcije-partizanske-bolnice-zalesje-in-spominske-sobe+&cd=13&hl=sl&ct=clnk&gl=si>
- Pričevanje Alojza Masla

100 LETNICA KONCA 1. SVETOVNE VOJNE

Čepprav je bila Evropa v začetku 20. stoletja zaradi nasprotij med velesilami kar nekajkrat na pragu vojne, si nihče ni mogel predstavljati, da bodo prav streli Gavrila Principa, 28. junija 1914, na avstro-ogrskega prestolonaslednika Franca Ferdinanda in njegovo soprogo Zofijo v Sarajevu, uvod v do tedaj največjo morijo v zgodovini človeštva.

Vojna je za seboj pustila popolno uničenje, več deset milijonov mrtvih, ranjenih in pogrešanih ter ogromno gospodarsko škodo. Odnesele je štiri velika cesarstva: rusko, nemško, avstro-ogrsko in otomansko ter za vedno spremenila podobo Evrope. Formalno se je končala 11. novembra 1918 s kapitulacijo Nemčije.

Evropa stoji pred dogodkom, kakršnih morda svetovna zgodovina še ne pozna, so zapisali 12. avgusta 1914 v časniku Tedenske slike, ki je izhajal tedensko med prvo svetovno vojno. Objavljal je poročila iz bojišč, iz življenja cesarja in navadnih ljudi v tistem času, pisal o diplomatskem dogajanju in podobno. Besedilo je bilo podkrepjeno s fotografijami, ki so zavzele pomemben del časnika: »Desetletna napetost med Avstro-Ogrsko in Srbijo se je končno zgostila v odkrito sovraštvo in atentat v Sarajevu je sprožil plaz, ki drvi zdaj v dolino in grozi na vse strani s smrtjo in pogubo... Nemčija ima vojno z Rusijo, z Angleško, s Francijo, z Belgijo in s Srbijo. Avstrija ima vojno

z Rusijo, s Srbijo in s Črno goro... Svetovni boj se je unel in v tem boju se odloči, kdo bo imel v prihodnje prevlado v Evropi...». Avstro-Ogrska je 28. julija 1914 napovedala vojno Srbiji. Cesar Franc Jožef je poklical svoje narode k orožju. Na večer vojne napovedi so bile v Ljubljani patriotske manifestacije, z balkona Magistrata je vojake nagovoril tudi župan dr. Ivan Tavčar.

SKRB ZA RANJENE VOJAKE V PRVI SVETOVNI VOJNI NA SLOVENSKEH TLEH

Kmalu po odhodu vojakov na fronto, so se v zaledju začele priprave na sprejem prvih ranjencev. Za njihovo oskrbo so poleg vojaških bolnišnic uredili tudi državne in zasebne bolnišnice. Prav tako pa so s pomočjo Rdečega križa v bolnišnice spremenili šole, dele tovarn, hotelov, preuredili vojašnice itd. Največ takšnih bolnišnic so uredili v Ljubljani, nekaj pa tudi v Novem mestu, Kranju, na Jesenicah, v Litiji in Kočevju. Sobe so uredili s pomočjo Rdečega križa, občin in z donacijami posameznikov.

Že septembra 1914 v Tedenskih slikah opišejo, kako za ranjene na bojišču poskrbijo soborci in posebne sanitetne službe. Pisec poudari, da se mu zdi skorajda čudno, da nihče izmed ranjencev ne pripoveduje, koliko je pretrpel, govorijo le o bojih, o bitkah, »a vse ono, kaj so sami prestali, je kakor izbrisano«.

LJUBLJANSKE BOLNIŠNICE

Vlaki z ranjenci so že septembra 1914 prihajali v Ljubljano s severa in z juga. Ranjenci so bili najrazličnejših narodnosti: Slovenci, Hrvati, Čehi, Mađžari in Nemci, tudi nekaj ujetih in ranjenih Rusov je bilo med njimi. *»Ranjeniške vlake sprejemajo dame in gospodje Rdečega križa na kolodvorskem peronu. V posebnih, na kolodvoru zgrajenih barakah jim postrežajo najprej z jedmi in brezalkoholnimi pijačami. Težji ranjenci dobe tudi konjaka. Vsi dobivajo smotk in cigaret. Prostovoljno gasilno in reševalno društvo prepeljuje ranjence v avtomobilih, brekih in na dobrih vozovih v bolnišnice. Ranjenci so nastanjeni v Leoninu. V deželni in vojaški bolnici, na liceju, v Mladiki, po raznih vojašnicah in raznih obrtnih in srednjih šolah. Povsod so prav dobro oskrbovani, imajo lepe postelje in dobro hrano. Tudi časopisov, dnevnikov, tednikov in mesečnikov v vseh jezikih dobivajo. Vsi zelo radi čitajo.«* Na bralce časnika so naslovili tudi prošnjo *»naj donašajo v vse bolnice še dalje zlasti kruha, cigaret in časnikov.«* *»Odprite srce, odprite roke, slovenski narod!«* so zapisali in s slikami podkrepili v Tedenskih slikah.

Do maja 1915 so v ljubljanskem okolišu uredili 26 bolnišnic:

1. Deželna bolnica na Zaloški cesti (stavbe, ki še stojijo, so zdaj v sklopu Univerzitetnega kliničnega centra Ljubljana).
2. Sanatorij Leonišče na Zaloški cesti (zdaj specialistične ambulante Ginekološke klinike).
3. Garnizijska bolnica ob Zaloški cesti v Vodmatu (zdaj so v njej Center za mentalno zdravje Psihi-

atrične klinike v Ljubljani, Zavod za zdravstveno varstvo Ljubljana itd.).

4. Elizabetina otroška bolnica na Poljanah (zdaj del Pediatrične klinike Ljubljana na Ulici stare pravde).
5. Domobranska vojašnica na Poljanah (zdaj Center za konservatorstvo Javnega zavoda Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine, depoji Arhiva Republike Slovenije in Zgodovinskega arhiva Ljubljana).
6. Belgijska vojašnica na Metelkovi ulici (zdaj kulturni center s prostori Metelkove mesta, Narodnega muzeja, Slovenskega etnografskega muzeja itd.).
7. Tobačna tovarna (zdaj večino prostorov zavzema Upravna enota Ljubljana).
8. Uršulinski samostan (del zdaj zaseda Slovenski šolski muzej).
9. Deželni dvorec (zdaj sedež Univerze v Ljubljani).
10. Hotel Union
11. Šentjakobska mestna dekliška šola (zdaj Osnovna šola s prilagojenim programom, del Centra za usposabljanje Janeza Levca).
12. Državna obrtna šola na Aškerčevi ulici (zdaj Šolski center Ljubljana).
13. II. državna gimnazija v Ljubljani (zdaj Gimnazija Poljane).
14. Ljudski dom na Streliški ulici (zdaj Waldorfska šola Ljubljana).
15. Internat Mladika (zdaj Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije).

Sprejem 315 ranjencev na ljubljanskem kolodvoru, 11. 11. 1914. (vir: časnik Tedenske slike)

16. Zavod sv. Stanislava v Šentvidu (zdaj Škofijska klasična gimnazija).
17. Cesarja Franca Jožefa I. azil za neozdravljivo bolne na Stari poti (zdaj del Ginekološke klinike, Stara porodnišnica).
18. II. mestna deška ljudska šola na Cojzovi cesti (zdaj del Fakultete za arhitekturo Univerze v Ljubljani).
19. I. državna gimnazija v Ljubljani (zdaj Osnovna šola Prežihovega Voranca).
20. Marijanišče na Poljanah (zdaj Dijaški dom Ivana Cankarja in del Zavoda Republike Slovenije za šolstvo).
21. Mestni dekleški licej na Bleiweisovi cesti (zdaj Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije).
22. Zasebna pripravnica in ljudska šola z nemškim učnim jezikom na Trgu sv. Jakoba v Virantovi hiši (Laibacher Schulkuratorium) (zdaj depoiji Arhiva Republike Slovenije).
23. Ljudska šola v Št. Vidu nad Ljubljano (zdaj Osnovna šola Franca Rozmana Staneta v Šentvidu).
24. Papirnica Vevče.
25. Mestna bolnica za silo za pokopališčem pri sv. Krištofu (zdaj stanovanjsko naselje Zupančičeva jama).
26. Sanatorij Emona na Komenskega ulici (zdaj zavarovalnica Grawe).

BOLNIŠNICI V ŠENTVIDU PRI LJUBLJANI

Že ob prvih bojih v Galiciji so avstrijskemu Rdečemu križu ponudili prostore za ranjence v stavbi šentviškega Zavoda Sv. Stanislava. Vojaška oblast je ponudbo rade volje sprejela in tam ustanovila zasilno rezervno bolnišnico, oddelek ljubljanske, ki naj bi zadostovala za kakih 600 ranjencev. Zanj so predvideli desno krilo zavoda in 1. nadstropje levega krila. V ta namen so dijaki 13. novembra 1914 izpraznili prostore, kjer so prej študirali čez dan in se preselili v šolske sobe. Dve vzporednici 1. razreda pa so združili v skupno enoto. 28. decembra 1914 je tako zavod sprejel prve ranjence, ki so jih preskrbeli tudi s hrano, peko in perilom. Ker domači vodovod ni več zadoščal za tako velike potrebe, so se kmalu priključili na ljubljanskega, ki je imel zajetje v studencih v bližnjih Klečah. Kljub težkim razmeram pa je v zavodu prevladalo tudi sočutje do drugih, trpečih in preizkušenih žrtev

tedanjega časa. Dijaki so zato 11. in 13. maja pripravili dobrodelno prireditev za ranjence, ki je bila kar dobro obiskana.

Maja 1915 je v vojno vstopila tudi Italija in frontna črta se je nevarno približala slovenski prestolnici in s tem tudi Šentvidu nad Ljubljano. Zaradi novega števila ranjencev se je v zavodu ustanovila samostojna vojna bolnišnica K.&k. Notreservspital No. 1, poslovenjeno: Cesarsko-kraljeva rezervna bolnica št. 1. Njeno vodstvo je prevzel dr. Janez Benedik, upokojeni okrožni zdravnik z Bleda.

Ranjene vojake so v zavod vozili kar neposredno s soškega bojišča. Do vižmarskega kolodvora jih je pripeljal vlak in tam je bila tudi sprejemna baraka, potem pa so jih s konjsko vprego prepeljali v zavode. Ker marsikateri še ni bil deležen osnovne oskrbe, so jih najprej prevezali in jim očistili rane, potem pa namestili v postelje. Izgube na fronti so šle v stotine, zato je vojaška oblast zasedla še preostale prostore obeh zavodskih kril, posvetnega in »bogoslovskega« ter vse sobe v pritličju osrednjega krila in kapelo.

Prav tako pa so za ranjence namenili prostore v šentviški Ljudski šoli (danes OŠ Franc Rozman - Stane).

Učenci ljudske šole v Šentvidu so pod vodstvom učiteljev sodelovali v t. i. vojno-pomožnih akcijah. Učenke so pletle nogavice in zapestnike za vojake, nabirali in sušili so listje robidnic za čaj vojakov, zbirali so medenino in svinec ter denarne prispevke za vojake, vdove in sirote. Tako so učenci nabrali 32 kilogramov posušenega listja robidnic in zbrali 100 kilogramov medenine in svinca. Za čas 1. svetovne vojne je bilo značilno, da je bil zlasti šolski upravitelj in tudi učitelj zelo dejaven pri pobiranju vojnega posojila. Ranjencem so priskrbeli tudi »priboljške«. Tako je bilo 28. avgusta 1916, na rojstni dan vladarja, med ranjence razdeljenih 4.000 cigaret in 15 kilogramov sladkorja.

Fronta je bila odvisna od oskrbovanja v zaledju. Prav zaradi vpetosti vojne v vse pore življenja in ker je bilo vse podrejeno vojni – propaganda, racionalizacija živil, goriva in kuriva, cenzura, gospodarstvo in vsakdanje življenje, ji pravimo totalna vojna.

Andreja Markovič

Viri:

- Zbornik 100 let OŠFRS - <http://osfrslj.splet.arnes.si/files/2008/07/Zbornik-100-let-O%C5%A0-FRS.pdf>
- <https://www.rtvsl.si/kultura/razglednice-preteklosti/iz-prijetno-ogrevanih-ucilnic-v-mrzle-jarke-prve-svetovne-vojne-1-del/358359>
- Časnik Tedske slike (12.8.1914 št. 1, 23.9.1914 št. 7)

JOŽE SIMŠIČ – JELEN: ZADNJI BOREC RAKOVŠKE ČETE

V začetku maja se je v 94. letu starosti za vedno poslovil vojaški vojni invalid Jože Simšič – Jelen iz Laz pri Logatcu, prvoborec in zadnji borec Rakovške čete. Bil je med ustanovitelji čete, ki so jo mladi fantje ustanovili med 11. in 20. marcem leta 1942, v gozdovih Racne gore v Loški dolini. Dobil je partizansko ime Jelen, saj je bil hiter in okreten, tako pri miniranjih proge kot na kurirskih poteh tja do Primorske.

Jože Simšič – Jelen se med drugo svetovno vojno ni boril samo s puško, ampak je s svojim fotoaparatom beležil podobe iz partizanskega življenja. Skozi vojni čas mu je uspelo ohraniti kakšnih 150 fotografij, ki jih je med vojno posnel sam, ali pa kdo od bližnjih z njegovim fotoaparatom, po njegovih navodilih. Dragoceno zbirko je odstopil Združenju borcev za vrednote NOB Logatec. Sredi leta 1943 je na obisku svojega doma v Lazah ugotovil, da Italijani pri pregledu domače hiše, zaradi mamine iznajdljivosti, niso odkrili njegovega fotoaparata. Vzel ga je s seboj in odtlej ga je spremljal na vseh partizanskih poteh. Težje kot dobiti filme, je bilo najti zanesljivega fotografa, ki bi jih razvil. Njegove filme so tako razvijali v Logatcu, Postojni in tudi v Trstu.

Leta 1943 je bil hudo ranjen. V skoraj nemogočih razmerah ga je oskrbel dr. Jože Gostiša iz Kalca. Operiral ga je kar sredi gozda, s prekuhanim žepnim nožem in mu rane zašil z v jodu namočenim sukancem, brez anestezije. Po mesecu dni je okrevljal, prav tako na prostem, pod smreko, in se vrnil med partizane.

Vojna je Jožeta Simšiča – Jelena izklesala v zanesljivega oficirja. Maja 1945 je sodeloval pri varovanju maršala Tita ob obisku Ljubljane, potem pa je s svojim bataljonom nadziral obmejno območje še nedoločene meje z Italijo. Nato so sledile selitve po Jugoslaviji. Trinajstkrat se je selil in opravil pet enoletnih oficirskih šol, nazadnje na Vojni akademiji v Beogradu. Leta 1965 se je upokojil s činom polkovnika.

Po upokojitvi je nadaljeval z usposabljanjem in je delal za slovensko teritorialno obrambo. Poučeval je obrambo na več srednjih šolah, leta 1969 pa za dve leti in pol prevzel poveljniško mesto prvega Dolomitskega teritorialnega odreda. Nekaj časa je bil tudi načelnik protizračne obrambe za Ljubljansko pokrajino. Njegove enote so bile vedno dobro

Foto: Branko Rupnik

pripravljene. Zlasti na vajah protiklepnega boja so dosegale odlične rezultate.

Bil je zavzet član Društva vojnih invalidov Ljubljana. »Bil je človek z dušo, zato smo ga vedno radi pozdravljali. Ko je govoril o svojih soborcih in invalidih in tudi o ljudeh, ki jih je dobro poznal, je govoril s srcem. Videlo se je, kako je znal ceniti človeka,« je misli sklenil član društva Stanislav Matičič na pogrebu Jožeta Simšiča, ki je potekal z vojaškimi častmi. Ves čas je zbiral gradivo o delovanju notranjskih partizanov in kurirjev in tako z vsako izpovedjo in fotografijo dodajal kamenčke v mozaik zgodovine NOB. Na temo NOB je izdal tri knjige in se podpisal pod številne članke v dnevnem časopisju. Pričevanja so pomembna pri ohranjanju spomina na NOB, a kot je rekel Jelen, so »fotografije neprecenljiv spomin«, saj dokumentarno fotografsko gradivo oživi besede in jim podeli trajen neizbrisljiv spomin. Kot človeka s srcem in dušo, aktivnega do zadnjega diha, neutrudnega v skrbi za človeka v društvu in družbi ga bomo zelo pogrešali.

Andreja Markovič

Vir:

- Svobodna beseda, 13.3.2018
- Žalni govor dr. Stanislava Matičiča, 15.5.2018

Najboljši del človekovega življenja so njegova mala, brezimena in pozabljena dela dobrote in ljubezni.

W. Wordsworth

FRANC VEHOVAR – ZA VEDNO POKONČEN IN POŠTEN ČLOVEK

Prenehalo je biti plemenito srce Franca Vehovarja. Pokojni Franc se je rodil pred oseminsedemdesetimi leti v idilični vasici Vonarje v neposredni bližini Svete Eme, nedaleč od Podčetrтка. V družini je imel poleg očeta in mame še starejšega brata. Njegovo zgodnje otroštvo je kmalu zaznamoval začetek druge svetovne vojne.

Po končani osnovni šoli je bil kot večina mladih tudi on željan spoznati širni svet. Odločil se je za vojaški poklic. Že kot gojenec vojaške akademije je zbolel za paralizo, ki mu je pustila trajne posledice in 100-odstotno invalidnost ter ga zaznamovala za vse življenje. Ker ni bil več sposoben za vojaško službo, se je v Domu invalidne mladine v Kamniku izučil za urarja. Potem je iz Kamnika prišel v Delovno zaščitni zavod za mlajše invalide v Ponikve in se zavzeto posvetil študiju ekonomije. Bil odličen študent, saj je za svojo diplomsko nalogo prejel prestižno Prešernovo nagrado. Kot univerzitetni diplomirani ekonomist je opravljal razna odgovorna dela na invalidskem področju, med drugim je bil devet let direktor DVZ v Ponikvah. Pod njegovim vodstvom je bil zavod registriran kot Delovno varstveni zavod Ponikve - izrednega republiškega pomena. Franc je bil med pobudniki ustanovitve športnih iger socialnih zavodov Slovenije in ni bilo naključje, da so bile prve take igre organizirane prav v Ponikvah. V Ponikvah si je z ženo Miro tudi ustvaril dom in družino. Rodili sta se jima hčerki Maruša in Sonja, ki sta ga razveselili z osmimi vnuki, na katere je bil zelo ponosen. Kljub svoji invalidnosti je zelo rad tudi potoval, med drugim je obiskal daljni Egipt. Pogosto pa je obiskoval svoj rojstni kraj na Štajerskem. Največ sta s partnerko Milko prepotovala z njegovim invalidom prilagojenim avtomobilom, ki je bil njegovo najljubše prevozno sredstvo vse do zadnjega. S partnerko Milko sta pred tremi desetletji ustanovila računovodski servis. Ob svoji upokojitvi in Milkini bolezni pa ga je predal hčerkama in jima še naprej pomagal po svojih najboljših močeh.

Predsednik Območnega društva vojnih invalidov Grosuplje je bil od leta 2000 pa vse do svoje prezgodnje smrti. S svojim znanjem in socialnim čutom je ogromno prispeval k uspešnemu delovanju društva, saj je imel kot invalid izreden občutek za pomoč sočloveku v težavah.

Dve mandatni obdobji je bil v Zvezi društev vojnih invalidov Slovenije podpredsednik, član kolegija predsednika, član IO in predsednik gospodarske

komisije. Poleg teh dolžnosti, ki jih je opravljal zelo uspešno in odgovorno, je bil tudi predstavnik zveze v Svetu socialno humanitarne ustanove Franca Rozmana Staneta. Delo v invalidskih organizacijah je dobro poznal, saj se je s to problematiko ukvarjal večino svojega življenja. S strokovnim znanjem in prizadevnim delom je veliko prispeval k organizacijski krepitvi društva in zveze. Zaradi poslabšanja zdravja je v zadnjih letih svoje delovne aktivnosti omejil le na vodenje Območnega društva vojnih invalidov Grosuplje. Z občutkom za pomoč drugim, s prizadevnim delom in odločnim zagovarjanjem interesov vojnih invalidov spada pokojni Franc med tiste prostovoljce v naši invalidski organizaciji, ki so prispevali neprecenljiv del k njenemu uspešnemu delovanju. Poleg tega, da je bil prepoznaven kot finančni strokovnjak, je bil priljubljen tudi v slovenskem invalidskem gibanju. Za nesebično in požrtvovalno delo je od Zveze vojnih invalidov Slovenije prejel Plaketo z listino, nekaj let kasneje pa Posebno priznanje kot zahvalo in priznanje za njegovo predano delo v korist vojnih invalidov in invalidske organizacije. Pokojni Franc je bil, kljub omejenim gibalnim zmožnostim, pravi prostovoljec. Kot predsednik društva za svoje delo v društvu ni maral nobenega nadomestila ali denarne nagrade, vedno je vse odklonil v korist društva. Člani ODVI Grosuplje smo pokojnemu predsedniku neizmerno hvaležni za vso pomoč in strokovno opravljeno delo ter pravi človeški odnos do soljudi, zato nam bo ostal v trajnem spominu. Vsi ga bomo pogrešali, v naših vrstah je nastala praznina, ki jo bomo težko zapolnili. Ob tem pa smo lahko ponosni, da smo bili njegovi sodelavci, znanci, nekateri celo prijatelji. V naših srcih bo ostal kot lik pokončnega in poštenega Slovenca.

Janez Podržaj

ORGANIZACIJSKE SPREMEMBE V DOLENJSKEM DRUŠTVU VOJNIH INVALIDOV

Člani izvršnega odbora DVI DPBk (Društvo vojnih invalidov Dolenjske, Posavja in Bele krajine) smo bili presenečeni, ko je mladi predsednik društva izrazil željo in zahtevo po razrešitvi s funkcije predsednika.

Presenečeni zato, ker je v sedmih letih vodenja društva vzpodbudil sodelavce in člane k novim oblikam delovanja, in društvo je kar zacvetelo. Takoj so začele izhajati Korenine, glasilo društva, uvedel je dan odprtih vrat, organiziral založniško dejavnost in vzpodbudil člane in članico za pesniško in pripovedniško ustvarjanje. Izšli sta dve pesniški zbirki našega člana veterana Franca Režka in knjiga resničnih zgodb o Velikem Jožetu, junaku Bele krajine, ki jih je zapisal član Stanislav Šuklje. Predsednik se je pogumno lotil še vrste drugih ukrepov: ukinil je nagrade delovnim članom društva, zastavil enotno opremo za člane, ki predstavljajo društvo, organiziral posodabljanje programske opreme v pisarni, izboljšanje delovnih prostorov, nabavo športne opreme (ribiške palice, zračne puške, elektronski pikado, komplet za balinanje...). Tako odločno kot je vodil društvo, je tudi odločno predlagal, da se ga razreši s funkcije in ustno

in pisno navedel osebne razloge. Da bo zagata še večja, smo morali poiskati še novo poslovno sekretarko, saj smo dozdej imeli računovodske in tajniške posle združene v enem človeku. Računovodkinji se je v njenem samostojnem podjetju posel izjemno povečal, zato je opustila delo poslovne sekretarke in bo za naše društvo opravljala samo finančne storitve. Tako od maja dalje tajniška dela uspešno opravlja Franciška Mikolič, ki je sveža upokojenka z bogatimi izkušnjami v pisarniškem poslovanju.

Krizo vodenja društva pa smo rešili z imenovanjem zastopnika društva, ki bo poskrbel, da bo društvo delovalo do naslednje skupščine, saj so ostali organi društva neokrnjeni.

Dozdajšnji predsednik nas je s svojim predsednikovanjem razvadil, zato smo z zaskrbljenostjo iskali člana, ki bi mu zaupali in naprtili delo predsednika. Imeli smo srečo in razumevanje: naš član Zvonko Špelko, ki je trenutno še delovno aktiven, se bo v začetku leta 2019 upokojil in bo z veseljem marca 2019 na skupščini prevzel funkcijo.

Zastopnik društva Janez Štrbenc

100. OBLETNICA BOJEV ZA SEVERNO MEJO

Letos zaznamujemo 100. obletnico Maistrovega gibanja, ko je general Rudolf Maister osvobodil Maribor izpod Nemčije. Ob tem jubileju, okrogli obletnici bojov za severno mejo, je prišlo do pobude, da se na nek način pokloni generalu in pesniku Maistru. Pobuda je bila ta, da bi se posmrtni ostanki generala prenesli na pokopališče na Dobravo, kjer bi bil pokopan v grobnici, ki jo je že pred 2. svetovno vojno načrtoval odličen slovenski arhitekt Jože Plečnik. Pred dobrimi desetimi leti se je Društvo vojnih invalidov Maribor pridružilo koordinaciji veteranskih organizacij Mestne občine Maribor (MOM), s podpisom Listine o medsebojnem sodelovanju. Od takrat se je naše društvo, s svojim delovanjem v lokalnem okolju, uveljavilo kot veteranska organizacija, ki s svojimi programi zagovarja vrednote, za katere so se veterani v preteklosti borili in za katere so zastavili tudi svoje življenje.

V listino so tri veteranske organizacije: Policijsko veteransko društvo Sever Maribor, Območno združe-

nje veteranov vojne za Slovenijo in Združenje borcev in udeležencev NOB, kot ustanoviteljice koordinacije takrat med drugim zapisale:

»Druži nas domoljubje in zavest, da smo se vsak v svojem času in danih razmerah bojevali za Slovenijo in zmagali. S tem smo opravili svojo dolžnost do domovine in slovenskega naroda. Zavedamo se, da brez Maistrove vojaške akcije leta 1918, brez osvobodilne fronte in upora proti okupatorju leta 1941, ne bi bilo upora 50 let kasneje, to je osamosvojitvene vojne za Slovenijo in zmage leta 1991.«

V listini je zapisano, da je domoljubje tista osnovna vrednota, ki nas druži in prav zato nam ne more biti vseeno, kaj se v naši deželi dogaja. Veterani smo skupnost, ki je sestavni del širše družbene skupnosti, zato delimo z njo tako dobro kot tudi slabo.

Žal je v zadnjih letih prevladal ideal materialnih dobrin. Individualistični nazor in materializem pa izredno destruktivno delujeta na socialno skupnost ter posledično na naš odnos do države in narodne

zavesti. V individualistični državi je slej ko prej zaznati tudi pomanjkanje medsebojnega spoštovanja. Tako kot za družino tudi za državo in narod velja, da za pozitiven razvoj potrebujeta globoko duševno doživljanje, predvsem čustvovanje, pozitivno usmerjenost, soodvisnost, toleranco in medsebojno podporo, ne pa koristolovstva in egoizma. Čeprav nekateri menijo, da je domoljubje preteklost, sem še vedno prepričan, da je prav domoljubje temeljno čustvo, iz katerega izhajajo vse druge vrednote.

Zato je nujno potrebno, da se v lokalnem okolju aktivneje vključujemo v dogajanja, ki se nas tičejo. Društvo vojnih invalidov Maribor je letos predsedujoče koordinaciji veteranskih organizacij MOM, zato smo se čutili poklicane, da se oglasimo pri pobudi o postavitvi grobnice generalu Maistru na Dobravi. Vzpodbudili smo tudi ostale veteranske organizacije, da so zavzele stališče do pobude o preselitvi Maistrovih posmrtnih ostankov na Dobravsko pokopališče. Izpostavili smo vprašanje, ali general Maister, ki je bil domoljub in Slovenec, sodi tja, kamor so pripeljali in pokopali izdajalce naroda? Vprašati se moramo, ali je Plečnik risal grobnico za tja, kjer je poleg ustašev, domobrancev in četnikov nedaleč v stran pokopališče ljubljencev na štirih tacah? Kdo lahko verjame, da na Pobrežju ni moč najti primerne prostora za grobnico, če obstaja volja, da general Maister ostane v Mariboru, ki ga je osvobodil tudi za našo samostojno državo?

Taka pobuda je znak sedanjosti, v kateri prevladuje namesto hvaležne spoštljivosti do vseh osvoboditeljev, v kateri koli naši vojni, ignoranca do zaslužnih živih in mrtvih junakov in smo jo soglasno zavrnil. General Maister je pokopan na pokopališču Pobrež-

je, v slovenski zemlji, v njegovem Mariboru in tam naj počiva, v osrčju Maribora, ki ga je osvobodil ne le za Mariborčane, temveč za vse Slovence. Prekop nekoč zagrebenih je pietetno dejanje, prekop nekoč pietetno pokopanega pokojnika - zaradi postavitve »veličastnega nagrobnika«, ki ga bodo občudovali živi (kdo pa drug?), pa je svetoskrunsko dejanje. »Naj počiva v miru!«, pravi slovenski narodni pregovor! Z veličastnim nagrobnikom generala Maistra ne bi »simbolično dvignili višje« (citirana izjava mariborskega župana dr. Andreja Fištravca), saj višje, kot dejansko stoji v naši preteklosti in sedanjosti za prihodnost, ne more biti. Ohranjanje spomina na generala Maistra ni odvisno od spomenikov, tudi od nagrobnika ne. To so le zunanje podobe. Glavna je njegova umestitev v nacionalni zgodovinski spomin! Torej v našo zavest. Domoljubne organizacije moramo vplivati na to, da bodo naši otroci v šoli dobili potrebne informacije o pomenu dejanja generala Maistra, o človeku, junaku, ki nam je osvobodil Maribor in zaokrožil našo nacionalno severno mejo! To je tisto: zgodovinski spomin in zavest – s tem mu izražamo čast in hvaležnost! Na to temo smo sklicali novinarsko konferenco, ki so se je udeležili vsi vidnejši predstavniki medijev v našem prostoru in s svojimi stališči seznanili javnost. Naj končam z mislijo, da moramo imeti ves čas pred očmi nalogo, da obujamo tisti svobodoljubni humanizem, ki je vodil tako Maistrove kot partizanske borbe, pa tudi nas iz leta 1991: za pravičnost, za svet brez sovraštva; za prihodnost, ne preteklost, za medsebojno solidarnost in nesebičnost.

Vasja Cimerman

RIBIŠKO TEKMOVANJE IN SPOMIN NA OSAMOSVAJANJE SLOVENIJE

Društvo vojnih invalidov Maribor skrbi za pestro športno udejstvovanje svojih članov, saj se zavedamo, da je šport tisto, kar ohranja človeka v psihofizični kondiciji in pri zdravju. Športne aktivnosti tako tečejo v številnih sekcijah, od katerih je ena bolj aktivnih ribiška sekcija. Že ob koncu leta 2017 smo v ribiški sekciji pripravili načrt dela za leto 2018, ki ga je potrdila programska komisija in je vodilo pri našem delu. V načrtu smo opredelili vrsto aktivnosti in tekmovalj. Tako smo letos že izvedli meddruštveno

tekmovalje z DVI Zasavje in Ptuj, s katerim smo zaznamovali spomin na pekrske dogodke iz leta 1991. 9. junija smo izvedli tekmovalje z veteranskimi in domoljubnimi društvi mestne občine Maribor in ga posvetili padlemu policistu v vojni za Slovenijo Robertu Hvalcu. Na tak način smo se znova spomnili enega od mnogih dogodkov, ki so nas leta 1991 pripeljali v svobodno in demokratično državo Slovenijo. Dogodek, ki se je zgodil 28. junija 1991, ob 3.10, v križišču Ljubljanske in Žitne ulice v Mariboru, v nas še vedno živi in je

spomin na sotovariše, ki so dali največ kar so lahko za domovino, svoje življenje. Tistega usodnega dne je Robert Hvalc skupaj z miličnikom Zdenkom Lilekom opravljal patroljno službo in pregled barikad, ki so bile postavljene pred vojašnicami za preprečitev izhoda oklepnih vozil iz vojašnic. Ko sta s službenim vozilom prispela v bližino Vojašnice vojvode Mišiča na Ljubljanski ulici v Mariboru, je neznani strelec izza ograje vojašnice, na povelje takrat poveljujočega polkovnika Miodraga Gušiča, iz mitraljeza velikega kalibra izstrelil več rafalov proti policijskemu vozilu in ga z zadnje strani popolnoma uničil. Streljali so v hrbet, na dan, ko je bilo razglašeno »premirje«, ki pa se ga niso držali. Policist Lilek je s svojim telesom prestregel dvanajst krogel, zaradi česar je danes paraplegik, Robert Hvalc, star komaj 22 let, pa je bil na mestu mrtev. Robiju smo se poklonili pri spominski plošči, mu prižgali svečko v spomin in položili cvetje. Zaradi takih dogodkov smo dolžni ohranjati spomin na žrtve vseh vojn in z njimi seznanjati zanamce ter se skupaj boriti, da vojn nikoli več ne bo. Po položitvi cvetja in poklonu njegovemu spomenu smo se odpravili do ribnika RD Jelenče, kjer smo izvedli posamezno in ekipno tekmo v ribolovu s prehodnim pokalom, saj želimo, da postane ta tekma tradicionalna. Kot že zapisano, smo tekmovanje poimenovali Memorial Roberta Hvalca, našemu povabilu pa so se odzvala veteranska in domoljubna društva MO Maribor, in sicer OZVVS Maribor, PVD Sever Maribor, občinski odbor zveze častnikov Maribor, območna zveza veteranov vojne za Slovenijo občin Kungota, Šentilj, Pesnica in člani društva vojnih invalidov Maribor. Počastitvi spomina je prisostvovala tudi sestra pokojnega Roberta, Suzana Furek, ki se je v imenu svojcev zahvalila za našo lepo gesto. S svojo navzočnostjo pri spomeniku nas je počastil tudi

predsednik Območne zveze veteranov vojne za Slovenijo Maribor Anton Korošec. Svoje spomine na tragični dogodek nam je na skupnem druženju opisal in izpovedal Bojan Lunežnik, podpredsednik PVD Sever Maribor.

Tekma je bila kljub slabim vremenskim napovedim razburljiva, saj so bili med nami tekmovalci, ki so bili večji ribiških veščin, pa tudi taki, ki so jim ribe palice odvlekale v vodo in smo jih reševali s čolni. Po strokovnem tehtanju in ugotovitvi komisije je prvo mesto zasedla ekipa OZVVS Kungota, Šentilj, Pesnica, drugo mesto ekipa DVI Maribor I in tretje mesto ekipa DVI Maribor II. Med posamezniki je prvo mesto zasedel Srečko Rudl iz OZVVS KŠP, drugo mesto Marjan Mauko iz DVI Maribor, tretji pa je bil Franjo Selinšek iz PVD Sever. Ekipa iz OZVVS KŠP je ujela tudi največ rib (60,38 kg), zato je prvič osvojila prehodni pokal, ki ga je ponosno prevzel njihov predsednik Srečko Cehnar z obljubo, da ga naslednje leto spet prinese na tekmovanje.

S podelitvijo medalj in pokalov smo uradni del končali in se nato posvetili dobrotam našega nena-domestljivega kuharja Alojza Verdonika in naših slaščičark Kristine Perušek in Slavice Mauko. Ob prijetnem druženju in klepetu ter obujanju spominov smo se v poznih popoldanskih urah, utrujeni od težaškega dela z ribami, razšli z obljubo, da se vidimo na naslednji tekmi v spomin na Robija Hvalca. Slava mu!

Marjan Mauko

**Življenje je lepo, zato karkoli se ti zgodi,
nikoli ne pozabi živeti! Živeti je ena najbolj
redkih stvari na tem svetu,
saj večina ljudi samo obstaja.**

Marcus Aurelius

MDCIV MARIBOR NA IZLETU PO POMURJU

Letos smo se na celodnevno ekskurzijo odpravili v Pomurje. Naš prvi postanek je bil v oljarni Kocbek v Svetem Juriju ob Ščavnici. Lastnik, ki je predstavnik že tretje generacije oljarjev na tej lokaciji, nam je povedal vse o pridelavi bučnega olja. Izvedeli smo, da je na svetu 825 vrst buč, olje pa se prideluje samo iz ene vrste, iz oljne buče *Cucurbita pepo* L. var *styriaca*, ki daje dve vrsti semen, z lupino ali brez nje. Semena, iz katerih delajo olje, so izključno slovenskega porekla. Od leta 1994 se edini ukvarjajo s hladnim stiskanjem, pri katerem s posebno stiskalnico iztisnejo popolnoma naravno olje neposredno iz semen pri maksimalni temperaturi 40 stopinj Celzija. Še danes uporabljajo kamniti mlin, ki ga je oljarjev dedek leta 1929 kupil za oljarno. Čeprav veliko ljudi uporablja bučno olje izključno za solato, so v oljarni kupcem pred leti ponudili tudi druge izdelke, med njimi čokolado z bučnimi semeni in bučnim oljem. Danes lahko pod njihovo blagovno znamko kupimo že osem različnih vrst čokolad, testenine, piškote, salamo, namaz, pa tudi milo in balzam za ustnice narejene z bučnim oljem ali semeni. Po degustaciji različnih vrst olj, klobase, čokolade

in peciva smo se odpravili na nov cilj. V Veliki Polani smo si prav na obletnico smrti ene najbolj prepoznavnih osebnosti in avtentičnega glasnika Prekmurja, pisatelja, novinarja in politika Miška Kranjca, ogledali njegovo domačijo. V hiši je ohranjena njegova delovna soba s pisalnim strojem in knjigami, v ostalih prostorih pa je predstavljena njegova življenjska pot, literarno, politično in uredniško delo (v hiši je bilo v letih 1934 - 1935 uredništvo Ljudske pravice). Čeprav je bil prejemnik več odlikovanj in dveh Prešernovih nagrad, je v starosti izjavil: *»Človek zori in potem pride čas, ko ni več dovezten za hvalo in druga priznanja, temveč za resnico.«* Pot smo nadaljevali do naslednje znamenitosti na tem območju - povzpeli smo se (večina z dvigalom, najbolj športni pa po stopnicah) na Vinarium, 53,5 metra visok razgledni stolp v Dolgovaških Goricah, sredi gričevnate pokrajine Lendavskih gor, s katerega nam je pogled segel kar v štiri različne države. Rahlo utrujeni od potepanja smo se ustavili še v Lovenjakovem dvoru v Polani pri Murski Soboti, kjer so poskrbeli za naše lačne želodce.

Slavica Jarc

SPOMLADANSKO DOGAJANJE V MDCIV CELJE

Naši člani so bili aktivni na vseh področjih. Udeležili so se vseh športnih iger po programu zveze in se odzvali povabilu MDCIV Maribor na trening in druženje ob vrtnem kegljanju ter povabilu DVI Celje na druženje ob kegljanju na avtomatskem kegljišču.

Konec maja smo organizirali strokovno ekskurzijo na Gorenjsko, na kateri se nam je pridružilo nekaj članov iz DCIV Ljubljana. Ogledali smo si jezero Jasna v Kranjski gori, kjer se v kristalni vodi vidijo odsevi gora. Tam so nas pričakali tudi pomoli in 6 metrov visoka razgledna ploščad. Ob jezeru smo se ohladili s pijačo, kavo ali sladoledom in uživali v razgledu na čudovite Julijske Alpe. Po okrepčilu smo se odpeljali v Dom pri Mejašu na Podkorenu, ki je v lasti zveze, kjer nam je gospa Nada, oskrbnica doma, pripravila okusno toplo malico in nekaj *»tekočih zadev«*. Ob tej priložnosti se ji še enkrat iskreno zahvaljujemo za njen prispevek in trud, s katerim nam je polepšala dan. Tam smo imeli nekaj časa za druženje ali krajši sprehod po okolici. Za tiste s športnim

duhom pa tudi pol ure vrtnega kegljanja. Po krajšem oddihu smo se zapeljali v nordijski center Planica, kjer smo si ogledali lepote naših velikank in lepote tamkajšnje narave. Od tam nas je pot vodila do Muzeja planinstva v Mojstrani, kjer si podajata roke preteklost in sedanjost. V muzeju smo si med vodenim

ogledom ogledali bogato zbirko predmetov s pestro zgodovinsko pripovedjo, raznolikost fotografskega in arhivskega gradiva ter obsežno strokovno knjižnico. Na poti proti domu smo se ustavili še v Gorjuši, v gostišču Jamarski dom, kjer so nam postregli z odličnimi kulinarječnimi dobrotami.

Poskrbeli smo tudi za ohranjanje zdravja naših članov in v začetku junija organizirali kopalni dan v termah Laško ter jih tako pripravili na prihajajoče poletje.

Vsem bralcem želiva prijetno poletje.

Sara Voršič in Franc Ožir

CIV LJUBLJANA NA POTEPU PO GORENJSKI

Člani Društva civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana smo se konec aprila odpravili na enodnevno ekskurzijo po Gorenjski. Pot nas je najprej vodila do čudovitega Škofjeloškega gradu, kjer nas je pričakala prijazna vodička. V gradu smo si ogledali zanimivosti iz zgodovine Škofje Loke. Po ogledu gradu smo imeli na voljo nekaj časa za sprehod po starem mestnem jedru Škofje Loke, nato pa smo se odpravili na kosilo na Domačijo pr' Brodarju. Siti in zadovoljni smo pot nadaljevali proti Žirem, kjer smo si ogledali vrt in galerijo Kržišnik ter se nekaj novega naučili o rastlinah, ki rastejo v vrtu. Tako smo kar nekaj časa preživeli v naravi. Polni

lepih vtisov smo se odpravili proti Ljubljani, kjer smo našo ekskurzijo končali.

Tadeja Šmalc

NOTRANJCI V SLIKOVITIH KRAJIH SLOVENIJE

Ker so spomladanski izleti v Društvu vojnih invalidov Notranjske že stalnica, smo se člani, 5. maja 2018, odpeljali proti severovzhodnemu delu osrednje Slovenije.

Gospa Marija, ki nas običajno spremlja, zna o krajih na naši poti povedati veliko zanimivega. Tako smo izvedeli, da je Arboretum Volčji Potok, mimo katerega smo se peljali, menda dobil ime zaradi volkov, ki so plenili po tukajšnjih gozdovih. V prelepem parku uspeva okoli 3.500 različnih rastlinskih vrst, na katerih si lahko ljubitelji rož dodobra »napasejo« oči.

Deževno vreme je botrovalo temu, da so bile Kamniško Savinjske Alpe in kraji pod Veliko planino odeti v meglo in skriti našim očem. Toliko bolj pa nas je pritegnila lepota idiličnega kmečkega okolja Tuhinjske doline. V Termah Snovik se je prilegla jutranja kavica, nato pa smo pot nadaljevali do Slovenskih Konjic.

Mesto se je ugnezdilo med Konjiško goro na eni strani in vinorodne griče Škalc na drugi. Sprehod skozi osrčje starega mestnega jedra, s številnimi,

lepo obnovljenimi meščanskimi hišami je potrdil, da je naslov, s katerim se mesto ponaša, upravičen. Na prestižnem tekmovanju Entente Florale Europe je prejelo kar dve zlati medalji (1998, 2014), kar ga postavlja ob bok najlepše urejenih evropskih mest. Nad starim mestnim jedrom Slovenskih Konjic stoji grad Trebnik. Sprehodili smo se skozi grajski park in zeliščni vrt. V zeliščni galeriji smo z velikim zanimanjem in s številnimi vprašanji spremljali predstavitev zdravilnih rastlin. Nekatere nam pomagajo ob določenih zdravstvenih težavah,

druge pa le izboljšajo splošno počutje. V bližnjem gostišču smo se okrepčali s toplo malico, nato pa smo pot nadaljevali do vasi Mlače. V etnološkem muzeju, ki so ga s prostovoljnimi delom in prispevki zgradili vaščani, so razstavljeni predmeti povezani s kmečkim življenjem in delom. Pri marsikaterem članu našega društva so vzbudili spomine na mladost, saj so jih tudi sami uporabljali in z njimi živeli, mlajši pa so lahko spoznali, kako ustvarjalni in delovni so bili naši predniki. Za trenutek smo se ustavili v Žičah, kjer smo si sredi vasi ogledali spomenik z bronastim priznanjem, ki so ga vaščani leta 1998 osvojili na tekmovanju za najlepše urejeno evropsko vas. Po ozki,

slikoviti dolini Sv. Janeza nas je pot pripeljala do čudežno lepe uspravane lepote, Žičke kartuzije. Samostana ni več, menihi so že zdavnaj odšli, ostal pa je neprecenljiv kulturno-zgodovinski spomenik, ki privablja obiskovalce od blizu in daleč. Ti se radi ustavijo ob vhodu v samostan, kjer se nahaja Gastuž, najstarejša gostilna na slovenskem. S poznim kosilom smo končali naše potepanje. Zadovoljni smo bili vsi, ki smo se zjutraj odpravili od doma z namenom, da bi ta dan videli kaj lepega, izvedeli kaj zanimivega, predvsem pa preživeli dan z ljudmi, s katerimi se radi družimo.

E. Mrlak

TRI RAZSTAVE SKUPINE NAGELJ IZ DVI ZASAVJE

Društvo vojnih invalidov Zasavje, v občini Trbovlje, katerega člani smo tudi z območja nekdanjega Društva vojnih invalidov Domžale, je aktivno na mnogih področjih. Društvo ima svoj sedež v Trbovljah, na Ulici 1. junija 4, in uradne ure vsak ponedeljek in sredo od 9. do 11. ure. Članice in člani pa so vedno vabljeni v prostore društva, kjer je veliko priložnosti za razna srečanja, klepet in druženje. Zelo aktivne so članice skupine za ročna dela. Posebej prizadevne so ob raznih srečanjih vojnih invalidov, ko njihovi izdelki krasijo naše prostore. Pletejo, vezejo, izdelujejo volnene izdelke, voščilnice in rože iz tkanin in krep papirja ter slikajo na steklo. Dolgoletna vodja sekcije je Štefaniya Holešek. Skupina se je poimenovala po znani slovenski roži nagelj in je že prepoznavna med člani ZDVI Slovenije.

Letošnja prva razstava njihovih izdelkov je bila 5. marca v Delavskem domu v Trbovljah. Nato so spet razstavljale 26. maja 2018, na 19. srečanju vojnih invalidov v Podčetrtku, tretjič pa bodo svoje izdelke postavile na ogled 19. novembra 2018 v društvenih prostorih.

Društvo deluje na področju Domžal, Kamnika, Zagorja ob Savi, Hrastnika in Trbovelj. Veliko članov je zelo aktivnih, kolikor nam to dopuščajo leta in zdravje. Kar nekaj nas je takih, ki smo prestopili 80. in 90. leto, a smo še delovni in se radi družimo.

DVI Zasavje po sprejetem programu dela tudi v

Razstava na srečanju vojnih invalidov Slovenije v Podčetrtku.
Foto: Angela Novak.

letu 2018 svojim članom, posebej težjim invalidom in starejšim, omogoča prevoz na različna srečanja in organizirane dogodke.

Predsednik društva Zvone Tahirovič že zdaj vabi člane zasavskega društva, da se na povabila odzovejo in se nam pridružijo v čim večje številu. Imeli se bomo lepo, se družili in imeli spoštovanje eden do drugega.

Jože Novak

JAZ, TU, ZDAJ

Ste pomislili, da se današnji dan ne bo nikoli več vrnil? Lahko ga ponovimo, a to ne bo več isti dan. Vse je minljivo, vse v pričakovanju. Kje pa je sedanjost, ta trenutek? Smo ga pozabili? Pa je vendar najpomembnejši v našem življenju. Čeprav se zavedamo znane resnice, ki pravi: »*kar je bilo, ni več, kar bo, pa še ni*«, nenehno brskamo po preteklosti, več kot je treba, in si tako grenimo življenje. Hkrati gledamo naprej in pričakujemo vse mogoče, da smo kasneje lahko samo še razočarani. Življenje pa teče svojo pot v nepovratno preteklost. Trenutki, ki jih tako zakockamo, nam ne koristijo; pa vendar imamo škarje in platno v svojih rokah. V dani situaciji, ki nam je na voljo, pa kakršna koli že je, se sproti učimo živeti polno življenje, v tem tre-

nutku, zdaj. In to je tisti čas, ki nekaj velja. V njem oblikujemo svojo srečo, v težavah nesebično pomagamo drug drugemu, kdaj pa kdaj zapolnimo komu nesrečne trenutke z lepo gesto ali toplo besedo. To nas bogati, osrečuje in daje smisel življenju. Gotovo je vsak od nas kdaj pomislil: »*Sem storil vse, kar bi lahko?*«. Takrat to ne bo več pomembno, je že minilo. In če je res, da se vse zgodi z namenom, si ne nalagajmo bremen krivde za karkoli. Uživajmo življenje, ki nam je dano, obogatimo ga sebi in drugim zdaj, delajmo dobro za vse. Poskušajmo premagati tudi težke trenutke v življenju in stopiti dalje. Končala bom z globoko mislijo znanega pisatelja: »SAMO POPOTNIK SI, TOREJ POJDI«.

Antonija Zalašček

REŠITEV JE!

Življenje – nedojemljivo, vendar pričujoče – dano od nepojmljive narave; organskim očem jasno prikazano, a kljub temu nerazpoznavno, tudi nevidno. Mar ni to slepota?! Skrivnosten Kozmos prižge globinske plamenice. Neslišni kriki in nema govorica? Pet čutil, dar narave tega ne zazna, ne vidi. Neznana danost moči kljubovati zlu, znajti se v reševanju, je dodaten velik dar. Nemalokrat in nemalo koga rešuje tudi skrivnostni šesti čut. Neobarvane izbočene pikice raztresene po papirju BRAILLOVA PISAVA: za videčega nič. Koliko je v teh drobnih vzboklincah duše, duha, dožemanja, spoznavanja. Kako zgovorne so te male oznake: povedo mnogo in marsikaj. Ne samo to; srkajo vase vsa nevidna in neslišna čustva in doživljanja, mnenja, razglabljanja. Z vsem tem se poenotijo in za vedno shranijo. So čuvarji idealnih, romantičnih, pretresljivih življenjskih zgodb. Tej čudoviti pisavi – Louisu Braillu – vse spoštovanje! Vse zaupno ne spreminjajo, ne ponarejajo sami sebe. To je ta dragoceni čar pismenosti, s čimer obelodanimo in ovekovečimo preteklo in preživelo. V VSEM TEM JE REŠITEV, V TEH DRUGAČNIH OČEH.

Jelka Vuk Novakovič

Ekološka

**Voda je življenjska tekočina našega planeta,
ki po rečnih žilah se pretaka;
vendar nič kaj dobrega se ne obeta,
ker se izteka v njo nesnaga in odplaka.**

**Naša Zemlja je vseh strupov polna;
to jo vznemirja in razburja,
saj je slabokrvna že in bolna;
potresi so dokaz, poplave in neurja.**

**Ozonska plast nad nami je vse tanjša;
žejno je rastlinje, zemlja izsušena;
možnost preživetja je vse manjša
in jabolka na vejah bodo kar pečena.**

**Onesnaženje voda in zemlje
ogroža vse okoli nas.
Preudari, človek, vsak naj resno jemlje
in ukrepa, dokler je še čas.**

Jelka Vuk Novakovič

PIRATI V ČREVESJU

Tako zelo se trudimo, da bi kupovali kakovostna živila in pripravljali zdrave obroke. Zakaj se ti napor ne zrcalijo tudi v našem počutju? Zakaj hranila niso prišla tja, kjer jih telo potrebuje? Jih je kdo ukradel?

Pot od ust do lačnih celic je dolga in vodi dobesedno čez sedem gora in sedem voda. Na tej poti hrana ni sama – prebavila so namreč na gosto poseljena z nepridipravi, ki si želijo naših hranil: tu je razbohotena kandida, tu so različne vrste glist... Vsi so nekakšni pirati, ki zasežejo dobra hranila in jih izropajo, še preden prispejo na cilj.

Za večino zahodnjakov je značilen zelo slab izkoristek hranil ali natančneje: ker z velikim deležem zaužite hrane hranimo kvasovke, zajedavce in celo rakave celice, ne ostane dovolj hranil za nemoteno delovanje drugih, še zdravih tkiv.

Značilen znak, da procesi v vaši prebavi ne potekajo pravilno, je pogosto napenjanje. Če ste zvečer v pasu »za dve številki širši« kot zjutraj, je to znak, da je hrana zavrela. Namesto da bi vas krepila, alkoholno vrenje izčrpava vaše moči, zastruplja jetra in dolgoročno ustvarja vse večje težave v črevesju.

Čezmerno nastajanje plinov lahko povzroči tudi bolečine in ustvarja neprijeten občutek teže. Stanje v črevesju se neposredno zrcali tudi v našem duševnem počutju – ena od značilnih posledic podivjane kandidate ali zajedavcev je tudi nerazložljivo in hitro spreminjanje razpoloženja.

Velik del teh težav bi lahko odpravili z boljšo izbiro živil in s spremembo nekaterih prehranjevalnih navad.

SPREMEMBE NA JEDILNIKU

Gazirane in kofeinske pijače lahko povzročijo napenjanje, zato se jim izognite. Raje uživajte zeliščne napitke iz karminativno delujočih zelišč, kot so kumina, komarček, meta, janež, koriander, kamilica, rman ...

Opazujte, ali se napenjanje pojavlja po uživanju mleka in mlečnih izdelkov. Znano je namreč, da lahko intoleranca na laktozo povzroči napenjanje. Napenjanje povzročajo tudi živila, bogata s težko prebavljivimi vlakninami. Če imate težave s prebavljanjem fižola, leče, ohrovta, zelja, kostanja ali rožičev, to ni nič nenavadnega, saj gre za zelo

zahtevna živila. Napenjanje, ki jim sledi, ni znak, da je z vašimi prebavili kar koli narobe. Pripravljajte jih tako, da bodo lažje prebavljiva in jih uživajte v manjših odmerkih (nikoli zvečer). Ob tem uživajte začimbe ali čaje iz začimb, ki zavirajo razvoj bakterij, krivih za nastajanje plinov (kumina, janež, koromač, majaron ...).

Po jedi ni priporočljivo jesti sadja, saj v polnem želodcu začne vreti.

SPREMEMBE V NAČINU HRANJENJA

Ali ste vedeli, da lahko napenjanje povzroči tudi hitro goltanje hrane, saj pri tem zajemamo več zraka kot

sicer. Če večji del energije porabljamo za nekaj drugega (branje, gledanje televizije), jo obenem odtegujemo prebavilom. Če opazate težave, se med jedjo dosledno odrekajte vsem drugim dejavnostim ter se posvečajte izključno žvečenju in uživanju v hrani. To bo v veliki meri olajšalo prebavo.

Napenjanje se še posebno okrepi, če smo dalj časa zaprti. Da se boste temu izognili, uživajte več hrane bogate z vlakninami in naravnimi sluzmi, ki olajšajo praznjenje črevesja (luščine trpotca, laneno seme, druga mleta semena, kompot iz suhih sliv ...).

Telo lažje prebavi več manjših obrokov, najbolje pet na dan.

Nekateri pogosti aditivi so znani povzročitelji napenjanja. Med najpogostejše sodijo sorbitol, karagenan, sredstva za vzhajanje in številni konzervansi. Tudi zato se izplača čim več živil pripraviti iz osnovnih surovin, brez tovrstnega balasta.

Bolečine v trebuhu olajšajo tople obloge in masaža trebuha v smeri urnega kazalca.

Po jedi ni priporočljivo ležati, saj se tako plini iz želodca lažje kopičijo v črevesju.

Priporočljive so vaje, ki krepijo trebušne mišice. Nosite oblačila, ki v pasu niso pretirano ozka.

KAKO PREPREČITI PIRATSTVO V PREBAVILIH?

Nismo zagovorniki vojne, saj se vsaka konča s trpljenjem vseh vpletenih. Tako kot na vseh področjih se je bolje kot s posledicami ukvarjati s preprečevanjem težav. Na prebavni fronti to pomeni podpiranje koristnih mikroorganizmov in odvzemanje plodnih tal za razraščanje patogenih.

Preverjeno vam bo koristilo, če boste v svojo pre-

hrano uvrščali čim več fermentirane hrane, koncentrirane sirotke, desnosučno fermentiranih sokov in drugih živil s tovrstnim delovanjem. Koristnim mikroorganizmom lahko priskrbite tudi okrepitve v obliki novih probiotičnih sevov.

Red v črevesju lahko naredite tudi ob pomoči papaje. Njena tkiva in zlasti semena so bogata z encimi, ki dobesedno razgrajujejo trdovratno kandido in zajedavce, zato žvečenje posušenih zelenih sadežev ali prehranskih dopolnil v obliki prahu, hitro naredi red v prebavilih. Za ta namen uživanje zrelih sadežev ni tako učinkovito, tudi kandirane in žveplane oblike posušenih sadežev, ki jih dobite na trgu, ne bodo učinkovite. Na jedilnik uvrstite več kokosove maščobe, ki je znana po tem, da raztaplja ovojnice

številnih patogenih organizmov. Preverjena pomoč pri odpravljanju zajedavcev je tudi uživanje bučnih semen.

KAKŠNA BO CENA SPOPADAJE?

Jetra so najbolj na udaru strupov, ki jih ustvarjajo patogeni organizmi v črevesju. Ti še posebej povzročajo, ko začutijo, da smo se spravili nanje. Tedaj začnejo pospešeno izločati snovi, s katerimi nas obremenjujejo. Za zmago boste potrebovali veliko mero pomoči jeter, zato jim to nalogo olajšajte z uživanjem pegastega badlja, artičoke, regrata, kurkume, preslice in drugih zdravilnih rastlin s hepatoprotektivnim delovanjem.

Sanja Lončar

OSAMLJENOST IN ŠPORT

Zaključek številnih raziskav je, da je število športno aktivnih tesno povezano z izobrazbo, socialnim statusom in športno ozaveščenostjo. Sam trdim, da je odstotek športno aktivnih mogoče povečati tudi z akcijami najširših razsežnosti in s promocijo športa in rekreacije. V času, ki ga oblikujeta predvsem delo in industrijska ponudba preživljanja prostega časa, je izjemno pomembno spodbujati in širiti svobodno ter neformalno ukvarjanje s športom. Bogatenje prostega časa, s tem pa tudi življenja, ne bi smelo biti ujeto v industrijsko in porabniško logiko dela in prostega časa.

Društva so oblika interesnega, prostovoljnega združevanja državljanov. Tega se premalo zavedamo in ZDVIS kot krovna organizacija društev vojnih invalidov premalo dela na promociji športa in rekreacije v samih društvih. Športne igre in kvalifikacijska tekmovanja na zvezni ravni sicer imajo svoj pomen, ampak na žalost ne v vseh društvih. Komisija izvršnega odbora, ki naj bi se s tem vprašanjem ukvarjala, pa je premalo aktivna in na terenu v društvih sploh ni prisotna. Z izboljšanjem programov društev bi lahko povečali športno ozaveščenost članov ter pripadnost posameznika športu. Delovanje društev in njihovih zvez je velikega pomena za državo, zato država spodbuja in materialno podpira društveno dejavnost.

V Društvu vojnih invalidov Maribor je za šport in

rekreacijo vsestransko poskrbljeno. Veliko truda in naporov vlagamo v zagotavljanje pogojev za vključevanje članov v športne in rekreacijske aktivnosti, ki jih izvajamo. Kot dobra poteza se je pokazalo formiranje petih sekcij, ki pokrivajo izbrane panoge, za katere smo se v društvu odločili. Med vsemi aktivnostmi, s katerimi se naši člani ukvarjajo, smo izbrali tudi osem športnih panog, za katere imamo pogoje in v katere je vključenih največ članov. Koordinacijo med sekcijami izvaja komisija za šport, ki jo vodi predsednik komisije, ki je hkrati tudi športni referent društva in član izvršnega odbora, torej najvišjega operativnega organa društva.

Osnova programa športne rekreacije je redna telesna vadba. Za vsako od izbranih panog je za celo leto zagotovljen termin in prostor, v katerem se bo izvajala. Intervali redne vadbe za vsako panogo so najmanj enkrat tedensko.

Poleg redne telesne vadbe - treningov pa izvajamo tudi tekmovanja in aktivnosti širšega pomena. Kot ilustracijo takšnega delovanja naj predstavim seznam izvedenih in načrtovanih aktivnosti, ki jih organizira naše društvo za letošnje leto.

Sekcija »ribičija«:

- Pet internih tekmovanj za člane društva, ki v seštevek štejejo za »ribiškega carja«. Vseh pet tekmovanj je razporejeno od aprila do septembra.

- Eno tekmovanje (izvedeno 25. 5.) namenjeno krepitvi dobrih odnosov s sosednjimi DVI.
- Eno tekmovanje (11. 5.) namenjeno dobro sosedskim odnosom z invalidskimi organizacijami vključenimi v Svet invalidov MOM.
- Priprava in izvedba (9. 6.) memorialnega turnirja »Roberta Hvalca«, ki ga kot veteranska organizacija prirejamo za veteranske organizacije našega območja.
- Organizacija prvenstva ZDVIS (16. 6.) za vsa društva VI.

Sekcija »kegljanje«:

- Rednih tedenskih treningov, ki so za člane obeh ekip društva obvezni, se udeležujejo tudi drugi člani in rekreativci.
- Eno tekmovanje namenjeno krepitvi dobrih odnosov s sosednjimi DVI.
- Načrtujemo eno tekmovanje z invalidskimi organizacijami.
- Priprave na prvenstvo zveze v Radencih.

Sekcija »balinanje«:

- Udeležba in sodelovanje na treh turnirjih balinarskih društev naše občine.
- Izvedli smo tekmovanje invalidskih organizacij MOM.
- 4. 7. pripravljamo turnir veteranskih organizacij posvečen dnevu borca.

Sekcija »streljanje«:

- Eno interno tekmovanje vseh strelcev društva v marcu.
- Organizacija tekmovanja veteranskih organizacij Podravja.
- Udeležba na vseh tekmovanjih, na katera smo povabljeni.

Sekcija »združena« (šah, namizni tenis, pikado, plavanje):

- Tekmovanja v okviru športnih iger invalidov Mestne občine Maribor.
- Sodelovanje s Svetom invalidov MOM pri organizaciji tekmovanj.

Vsa našeta tekmovanja so v bistvu prireditve družabnega značaja, na katere povabimo vse zainteresirane člane društva in se trudimo zagotoviti čim večjo udeležbo. Za člane društva, ki niso tek-

movalci, poskrbimo, da jim ni dolgčas z različnimi zadolžitvami in nalogami – vsakomur po njegovih afinitetah – kot so pomoč pri tekmovanju, kuhanje, peka, strežba, okrasitev prizorišča, pomoč pri pripravah, pospravljanje, čiščenje ipd.

Zavedamo se, da je skupno druženje neke vrste ritual združitve in zveze v naših sicer kaotičnih življenjih. To je priložnost za pogovore, pripovedovanje zgodb in bližino. Na psihološki ravni pa nas to, da imamo prijatelje, preprosto dela srečnejše. Stvari, ki jih počnemo v prijetni družbi z drugimi ljudmi, sprožajo hormon endorfin, ki je kemično gledano soroden morfinu. Tako kot opiat nam daje občutek zadovoljstva. Sposobnost sprožanja pozitivnih čustev, kar je povezano s srečo, se začne z interakcijo z drugimi, ki imajo pozitivna čustva do nas. Ko torej vidimo prijatelje in nam ti rečejo, lepo te je videti, je to zelo pomembno.

Naši neposredni odnosi so precej dobesedno stvar življenja ali smrti. Eden največjih pokazateljev fizičnih in duševnih zdravstvenih problemov je osamljenost. Stroka je dokazala, da osamljenost in izoliranost povečujeta možnosti za pojav dolgoročnih zdravstvenih težav kot sta tveganje za srčni infarkt ali rak. Človeška bitja so biološko gledano ustvarjena za človeško interakcijo. Naši možgani in telesa so zgrajena tako, da delujejo v interakciji z drugimi, vse od rojstva naprej. Da smo drug z drugim, ima tudi učinek na naše telo. Prijateljstvo in druženje z drugimi ljudmi spodbujata naš živčni sistem, ki je pomemben za preživetje, njegova najpomembnejša naloga pa je priprava organizma na napore. Tisti, ki imajo stik s prijatelji in bližnjimi vsaj trikrat na teden, imajo nižjo raven simptomov za depresijo. Na splošno lahko rečemo, da smo ustvarjeni in oblikovani tako, da se odzovemo na bližino sočloveka.

Vsega tega se v DVI MB zelo dobro zavedamo. Velik poudarek dajemo promociji zdravega načina življenja in zagotavljamo pogoje za vključevanje članov v organizirane aktivnosti, ki jih izvajamo. Pomembno pa je, da to področje ni odvisno od posameznikov, ampak da je za to zadolžena celotna ekipa navdušencev, ki skrbijo za izdelavo programov namenjenih temu cilju.

25. ŠPORTNE IGRE CIV V STRELJANJU S SERIJSKO ZRAČNO PUŠKO

V Društvu civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana smo, 9. aprila 2018, izvedli 25. športne igre CIV v streljanju s serijsko zračno puško, ki jih je organizirala Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije. Tekmovanja se je udeležilo 13 tekmovalcev iz 4 društev. Zbor tekmovalcev je bil ob 8.30 uri na strelišču na Malenškovi 1, v Ljubljani. Zbrane so pozdravili predsednica društva in vodja tekmovanja Angela A. Zadnikar, predsednik komisije za šport pri ZDCIVS Franc Ožir in sodnik Radmilo Oroz. Tekmovanje s serijsko zračno puško je potekalo ekipno in posamezno, 40 strelav z neomejenim številom poskusnih strelav v časovnem obdobju 45 min. Streljalo se je tarče R8. Za oceno se je streljalo po dva strela v tarčo. Tekmovalci ekip na prvih treh mestih so prejeli medalje in pokale. Zmagala je ekipa Društva civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana, drugo mesto je dosegla ekipa Medobčinskega društva civilnih invalidov vojn Dolenjske, Bele krajine in Posavja, tretje mesto pa ekipa Medobčinskega društva civilnih invalidov vojn Celje.

Tekmovalci v posamezni kategoriji so prejeli medalje in diplome. Zmagovalec je Marko Brežan iz Društva civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana, drugo mesto je dosegel Toni Perc iz Medobčinskega Društva civilnih invalidov vojn Dolenjske, Bele krajine in Posavja, tretje mesto pa je osvojil Janez Wetz iz Medobčinskega društva civilnih invalidov vojn Celje.

Tadeja Šmalc

ŠPORTNA PRVENSTVA ZDVIS

Prvenstvo zveze v kegljanju je tudi letos izvedlo Društvo vojnih invalidov Pomurja. Tekmovanje je bilo 7. aprila 2018, na kegljišču Vikend v Radenci. Po rezultatih sodeč najboljši kegljači ZDVIS prihajajo iz severovzhodne regije Slovenije.

Kegljanje

Najboljši vojni invalidi na 120 metov so bili: Matej Koren iz DVI Zasavje, ki je osvojil 1. mesto. 2. mesto je zasedel Vojko Perušek iz DVI Maribor, tretje mesto pa Branko Krajnc iz DVI Maribor.

V tekmovanju na 60 metov je bil najboljši Vasja Cimerman iz DVI Maribor, 2. mesto je zasedel Alojz Dragan iz DVI Dolenjske, Posavja in Bele krajine, 3. mesto pa je dosegel Bojan Pušnik iz DVI Celje. Pomerili so se tudi drugi člani društev, med katerimi je bil najboljši Stane Oblak iz DVI za Koroško, drugi je bil Franc Kustec iz gostiteljskega DVI Pomurje, 3. mesto pa je zasedel Ivan Mernik iz DVI za Koroško.

Balinanje

12. maja 2018 so se vojni invalidi zbrali na balinišču v Lescah na Gorenjskem in se pomerili na prvenstvu zveze društev vojnih invalidov v balinanju. Tekmovanje je uspešno izvedlo Društvo vojnih invalidov Gorenjske Kranj. Udeležba je bila zelo dobra, tako po številu vojnih invalidov kot po številu udeleženihih ekip iz devetih društev vojnih invalidov.

Prvo mesto je zasedla ekipa Društva vojnih invalidov Gorenjske Kranj, drugo mesto je zasedlo Društvo vojnih invalidov Slovenske Istre Koper, tretji pa so bili vojni invalidi ekipe Društva vojnih invalidov Zasavje.

Vsem udeležencem tekmovanja čestitamo!

Andreja Markovič

17. ŠPORTNE IGRE ZDVIS

V soboto, 21. aprila 2018, so se člani društev vojnih invalidov pomerili na 17. športnih igrah ZDVIS, ki jih je za zvezo izvedlo Društvo vojnih invalidov Zasavje. Tekmovali so v petih športnih panogah. Tekmovanja v pikadu, šahu, kegljanju in balinanju so potekala v Trbovljah, v streljanju pa v Hrastniku. Največjega športno rekreativnega dogodka vojnih invalidov so se udeležili tekmovalci iz vseh štirinajstih društev vojnih invalidov. Po letu dni premora je bilo spet najuspešnejše Društvo vojnih

invalidov Maribor. Drugo mesto je zasedlo gostiteljsko Društvo vojnih invalidov Zasavje, tretja pa je bila ekipa vojnih invalidov Društva vojnih invalidov Ptuj. Ob odprtju športnih iger je podpredsednik zveze Bojan Černjak, v imenu ZDVIS izročil spominsko plaketo ZDVIS županu Občine Hrastnik Miranu Jeriču, v znak dobrega sodelovanja z zvezo in zasavskim društvom vojnih invalidov.

Vsem udeležencem iskreno čestitamo!

Andreja Markovič

Rezultati:

VOJNI INVALIDI:

Streljanje – posamezno:

Edi Bruderman (Ljubljana)
Alojz Sever (Severna Primorska)
Marko Saksida (Severna Primorska)

Streljanje – ekipno:

Severna Primorska
Celje
Zasavje

Pikado – posamezno:

Mitja Krabonja (Ptuj)
Alojz Verdonik (Maribor)
Alojz Petrič (Dolenjska)

Pikado – ekipno:

Maribor
Ptuj
Dolenjska

Kegljanje – posamezno:

Vojko Perušek (Maribor)
Ivn Kovačevič (Pomurje)
Robert Novak (Zasavje)

Kegljanje – ekipno:

Maribor
Zasavje
Pomurje

Balinanje – ekipno:

Slovenska Istra Koper
Zasavje
Maribor

Šah – ekipno:

Maribor
Gorenjska Kranj
Ptuj

DRUGI ČLANI:

Streljanje – posamezno:

Ivo Manfreda (Severna Primorska)
Darko Šajhar (Koroška)
Anton Kastelic (Ljubljana)

Streljanje – ekipno:

Severna Primorska
Koroška
Ljubljana

Pikado moški – posamezno:

Edvard Gabrič (Zasavje)

Franc Zupančič (Gorenjska Kranj)
Radivoje Đorđević (Koroška)

Pikado moški – ekipno:

Zasavje
Gorenjska Kranj
Notranjska

Pikado ženske – posamezno:

Majda Korbar (Zasavje)
Viktorija Buh (Zasavje)
Frančiška Škrli (Notranjska)

Pikado ženske – ekipno:

Zasavje
Notranjska
Koroška

Kegljanje – posamezno:

Stane Oblak (Koroška)
Franc Kustec (Pomurje)
Ivan Mernik (Koroška)

Kegljanje – ekipno:

Koroška
Pomurje
Ljubljana

NAGRADNA KRIŽANKA

AVTOR: MATJAŽ HLADNIK	AMERIŠKA ZVEZNA DRŽAVA	NAJSTA- REJŠI JAPONSKI IZDELOVA- LEC VOZIL	VERDIJEVA OPERA IZ LETA 1844	DRŽALO, ROČAJ	UROŠ LAJOVIC	FRIK IZ SEDEM- DESETIH LET, HIPPI	GESLO		INTERVAL V OBSEGU ŠESTIH STOPENJ	PISANA TROPŠKA PAPIGA	NASILJE	NICK NOLTE	NAŠE MESTO Z RUDNIKOM ŽIVEGA SREBRA	JUŽNO- AMERIŠKI KROKODIL S ŠIROKIM GOBCEM
IZKORIŠ- ČEVALEC Z ZELO VISOKIMI OBRESTMI							DNEVNI METULJ SELIVEC Z LISASTIMI KRILI							
NAŠ RADIJEC (ANDREJ)							NAŠA PEVKA (NUŠA) VEČ OKOVOV							
LINČANJE					ŽEPNI NOŽ, PIPEČ FELICITY JONES							RIHARD JAKOPIČ KLEKLJAN IZDELEK		
NORVEŠKA GLASBENA SKUPINA				RASTLINA V PISARNI IZDELOVA- LEC OČAL						NEPRAVI OČE NEKDANJI SMUČAR BITTNER				
GLAVNO MESTO VIETNAMA						KRČMA, GOSTILNA OSKAR NEDBAL								
EDEN OD ČUTOV					PASTIR OVC UGODEN POLOŽAJ V JOGI						LETEČI PETER OLIKANO, LEPO VEDENJE			
MURSKA SOBOTA			PEVKA ŽAGAR HITRA VOJNA LADJA						VLAGA, MOKROTA SARKAS- TIČEN ČLOVEK				MAJHNA ŽELJA	ZBIRALEC JAVNEGA MNENJA, IZPRAŠE- VALEC
NOVEJŠA TOYOTA						SILAŽA KDOR LOVI ŽIVALI Z ZANKO								
	RUSKI CARSKI VOJAK	KOMANDA PLUG					TV VODITELJ MUHIČ TROPŠKA KAČA					EDWARD NORTON ODMAK- NITEV		
				NAŠ PEVEC (OMAR) BALKON ALPSKE HIŠE						STRANSKI DEL MEDENICE ŠKOFJA ...				
ZAČIMBA ZA PIZZO							CESTNI PRELAZ NAD CERKNIM OCET							
MLADA PEVKA IN IGRALKA ĐURIČ RIBIČ					KAKAV KIRSTIE ALLEY						BAJKA ROGER VADIM			
PEVKI GODEC IN GOTAR							MAJHNA ISKRA							
IGRALEC NA SREČO, HAZARDER							UDELE- ŽENEC STAVKE							

Rešitev križanke pošljite na: **ZDCIVS, Uredništvo Naših Vezi, Dunajska 129, 1000 Ljubljana.**

Med prispelimi pravilnimi rešitvami bomo izžrebali tri nagrajence.

Nagrajenci iz prejšnje številke:

1. **Danijela Levec**
2. **Vasilij Markovič**
3. **Marija Videnšek**